

omgevingsdienst
HAAGLANDEN

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag
Postadres
Postbus 14060
2501 GB Den Haag
T (070) 21 899 02
E vergunningen@odh.nl
I www.odh.nl

Zaaknummer : 00513856
Ons Kenmerk : ODH-2018-00046784
Datum : 28 MEI 2018

Beschikking Besluit m.e.r

Onderwerp

Op 23 maart 2018 hebben wij een mededeling als bedoeld in artikel 7.16 van de Wet milieubeheer (hierna: Wm) ontvangen. De mededeling is ingediend in verband met het voornemen om een aanvraag in het kader van de Waterwet in te dienen voor het installeren en in werking hebben van een open bodemenergiesysteem voor de klimatisering van het gebouw Shell Headquarters aan de Carel van Bylandtlaan 16 en 30 te Den Haag. Het betreft een activiteit waarvoor op grond van categorie D15.2 van onderdeel D van de bijlage behorende bij het Besluit milieueffectrapportage (hierna: Besluit m.e.r.) een m.e.r.-beoordeling benodigd is. De globale coördinaten van het project zijn: $x = 81310$, $y = 456700$.

Besluit

Wij besluiten dat voor de activiteit geen milieueffectrapport hoeft te worden opgesteld.

Ondertekening

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

ing. L. Hopman
Hoofd Toetsing & Vergunningverlening Milieu
van de Omgevingsdienst Haaglanden

Rechtsmiddelen

Een belanghebbende kan gebruik maken van het rechtsmiddel dat geboden wordt in de procedure om te komen tot een vergunning als bedoeld in artikel 6.4 van de Waterwet.

OVERWEGINGEN

Aanleiding

Op 23 maart 2018 hebben wij een mededeling als bedoeld in artikel 7.16 van de Wm ontvangen. De mededeling is ingediend in verband met het voornemen om een aanvraag in het kader van de Waterwet in te dienen voor het installeren en in werking hebben van een open bodemenergie-systeem voor de klimatisering van het Shell Headquarters aan de Carel van Bylandtlaan 16 en 30 te Den Haag. Het betreft een activiteit waarvoor op grond van categorie 15.2 van onderdeel D van de bijlage van het Besluit m.e.r. een m.e.r.-beoordeling benodigd is.

Als mededeling als bedoeld in artikel 7.16 van de Wm zijn de volgende stukken ingediend:

- Aanmeldnotitie m.e.r.-beoordeling, Shell Headquarters project, IF Technology, 23 maart 2018, kenmerk 66107/HeM/20180323;
- Effectenstudie open bodemenergiesysteem, Shell Headquarters project, IF Technology, 23 maart 2018, kenmerk 66107/HeM/20180322.

Volledigheid van de mededeling en opschorting procedure

De bij de mededeling verstrekte gegevens en bescheiden waren onvoldoende om een goed beeld te krijgen van de waarschijnlijk belangrijke gevolgen die de activiteit voor het milieu kan hebben en om een besluit erover te nemen. Onder verwijzing naar artikel 4:5 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) en naar de ingediende aanmeldnotitie van 23 maart 2018 en de ingediende rapportage (effectenstudie van 22 maart 2018) hebben wij IF Technology op 10 april 2018 schriftelijk (ons kenmerk ODH-2018-00032690) verzocht om aanvullende gegevens. Op 4 mei 2018 hebben wij een nieuwe versie van de aanmeldnotitie (Aanmeldnotitie m.e.r.-beoordeling, Shell Headquarters project, IF Technology, 4 mei 2018, kenmerk 66107/HeM/20180504) ontvangen en een nieuwe versie van de effectenstudie (Effectenstudie open bodemenergiesysteem, Shell Headquarters project, IF Technology, 4 mei 2018, kenmerk 66107/HeM/20180504), hierna: effectenstudie. Wij hebben vastgesteld dat deze versies toereikend waren om de mededeling volledig te verklaren. De beslistermijn is op grond van artikel 4:15 van de Awb opgeschort met 28 dagen.

Procedure

Op 16 mei 2017 is de Implementatiewet 'herziening m.e.r.-richtlijn' in werking getreden. Uit deze wet volgt onder andere dat artikel 7.17, eerste lid, van de Wm van toepassing moet worden verklaard op wat voor de wetswijziging bekend was als de vormvrije m.e.r.-beoordeling. Dit betekent dat het bevoegd gezag binnen zes weken moet beslissen of een milieueffectrapport moet worden gemaakt.

M.e.r. beoordeling

M.e.r.- (beoordelings)plicht (onder drempelwaarden D-lijst)

De activiteit valt onder onderdeel D van de bijlage van het Besluit m.e.r.. Dit betekent dat gelet op artikel 2, vijfde lid, onder b, van het Besluit m.e.r. wij als bevoegd gezag, op grond van de in bijlage III bij de EEG richtlijn 85/337/EEG (gewijzigd bij richtlijn 97/11/EG en richtlijn 2003/35/EG) genoemde criteria, toepassing moeten geven aan de artikelen 7.16 tot en met 7.19 van de Wm. Bij deze criteria dienen wij te kijken naar 1) de kenmerken van het project, 2) de plaats van het project, 3) de kenmerken van het potentiële effect. De belangrijkste milieugevolgen van dit project betreffen effecten op het grondwater.

Kenmerken van het project

Bij de kenmerken van het project zijn in het bijzonder in overweging genomen de omvang van het project, de cumulatie met andere projecten, het gebruik van natuurlijke hulpbronnen, de productie van afvalstoffen, verontreiniging en hinder, risico van ongevallen met name gelet op de gebruikte stoffen of technologieën.

Het project betreft een open bodemenergiesysteem welke ondergronds zal bestaan uit vijf koude en vijf warme bronnen met filters in het derde watervoerende pakket. De effectieve filterlengte zal minimaal 50 m bedragen in het traject van NAP -148,70 m tot NAP -248,70 m. De doubletten worden in twee fases aangelegd. In de eerste fase zullen twee doubletten in gebruik worden genomen (gebouw C30), in de tweede fase de overige drie doubletten (gebouw C16).

In de winterperiode wordt maximaal 700.000 m³ grondwater onttrokken aan de warme bronnen en, na afkoeling tot gemiddeld circa 7 °C, in de koude bronnen geïnfiltrerd. In de zomerperiode wordt maximaal 700.000 m³ grondwater opgepompt uit de koude bronnen en, na opwarming tot gemiddeld 17,5 °C, in de warme bronnen geïnfiltrerd. De maximale infiltratietemperatuur bedraagt 25°C. Het maximale debiet bedraagt zowel in de winter als in de zomer 400 m³/h.

Energiebesparing en emissiereductie

Door het toepassen van energieopslag kan jaarlijks 170.000 m³ in primair aardgasverbruik worden bespaard. Dit komt neer op een energiebesparing van 28% ten opzichte van een conventionele installatie. Deze energiebesparing leidt tot een jaarlijkse emissiereductie van 268 (23 %) ton CO₂ en 499 kg (68% NO_x). De besparing is evenredig over de fasen verdeeld (65.000 m³ in primair aardgasverbruik voor de eerste fase (twee doubletten) en 105.000 m³ in primair aardgasverbruik voor de tweede fase (drie doubletten)).

Productie van afvalstoffen

Bij de oprichting van het bodemenergiesysteem komt ontwikkelwater vrij. Het gaat om maximaal 3.200 m³ per bron, in totaal 32.000 m³ grondwater. Toestemming voor lozen op het riool of op oppervlaktewater wordt in een later stadium van het project aangevraagd bij het bevoegd gezag. Het opgepompte grondwater is zout.

Spuihoeveelheid

In verband met preventief onderhoud van de bronnen worden deze een aantal keer per jaar gespuid. Bij deze actie wordt uit de bronnen enige tijd grondwater onttrokken met het maximale debiet. Per jaar zal niet meer dan 8.000 m³ grondwater worden gespuid. Toestemming voor lozen op het riool of op oppervlaktewater wordt in een later stadium van het project aangevraagd bij het bevoegd gezag.

Uit de effectenstudie blijkt dat niet verwacht mag worden dat de kenmerken van het project zullen leiden tot significant nadelige effecten voor omgevingsbelangen. Gelet hierop overwegen wij dat naar aanleiding van de kenmerken van het project kan worden uitgesloten dat de activiteit belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu zal hebben.

Plaats van het project

Bij de mate van kwetsbaarheid van het milieu in de gebieden waarop de projecten van invloed kunnen zijn is in het bijzonder in overweging genomen het bestaande grondgebruik, de relatieve rijkdom aan en de kwaliteit en het regeneratievermogen van de natuurlijke hulpbronnen van het gebied, het opnamevermogen van het natuurlijke milieu met in het bijzonder aandacht voor de volgende type gebieden:

- kustgebieden;
- reservaten en natuurparken;
- gebieden die in de wetgeving van de lidstaten zijn aangeduid of door die wetgeving worden beschermd;
- speciale beschermingszones door de lidstaten aangewezen krachtens richtlijn 79/409/EEG en richtlijn 92/43/EEG;
- gebieden met een hoge bevolkingsdichtheid;
- landschappen van historische, cultureel of archeologisch belang.

Het plangebied ligt in de wijk Benoordenhout en wordt begrensd door de Carel van Bylandtlaan, de Oostduinlaan, de Groenhovenstraat en de Raamweg. Het grondgebruik binnen het hydrologische invloedsgebied betreft moderne en historische bebouwing. Het hydrologisch invloedsgebied ligt ook

gedeeltelijk binnen het milieubeschermingsgebied voor grondwater, zone "waterwingebied" en zone "grondwaterbeschermingsgebied" van Dunea.

Uit de effectenstudie blijkt dat niet verwacht mag worden dat de plaats van het bodemenergiesysteem zal leiden tot significant nadelige effecten voor omgevingsbelangen, zoals fundering op staal van de historische bebouwing.

De invloed van het bodemenergiesysteem op de grondwaterstroming in het eerste watervoerend pakket is zo gering dat er geen invloed is op de ligging van het 50-jaars intrekgebied van de drinkwaterwinning. De drinkwaterwinning ondervindt dan ook geen nadelige invloed van het bodemenergiesysteem

Gelet hierop overwegen wij dat naar aanleiding van de plaats van het project kan worden uitgesloten dat de activiteit belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kan hebben.

Kenmerken van het potentiële effect

Bij de potentiële aanzienlijke effecten van het project is in samenhang met de criteria van de punten 1 en 2 in het bijzonder in overweging genomen het bereik van het effect (geografische zone en grootte van de getroffen bevolking), het grensoverschrijdende karakter van het effect, de orde van grootte en de complexiteit van het effect, de waarschijnlijkheid van het effect, de duur, de frequentie en de omkeerbaarheid van het effect.

Grondwaterstands- en stijghoogteveranderingen

Er is een geringe grondwaterstandverandering (0,01 m) als gevolg van de werking van het bodemenergiesysteem. Ook is er een geringe stijghoogteverandering (0,02 m) in het eerste watervoerend pakket. De maximale stijghoogteverandering in het tweede watervoerend pakket reikt tot 0,60 m in het 2^e watervoerend pakket B (120 – 140 m –mv). De stijghoogteverandering in het derde watervoerend pakket (het opslagpakket) is maximaal 9,66 m als alle doubletten tegelijk in werking zijn. Er zijn vijftien systemen in de omgeving waarop dit systeem invloed heeft. De stijghoogteverandering ter plaatse van de bronnen van die systemen als gevolg van het systeem van Shel Headquarters is maximaal 0,33 m bij het open bodemenergiesysteem van de Politie Haaglanden aan de laan Copes van Cattenburg, 0,25 m bij het open bodemenergiesysteem van de NIBC bank BV en 0,21 m bij het systeem voor het ICC. De stijghoogteverandering bij de andere systemen is maximaal 0,15 m.

Het berekende hydrothermische invloedsgebied reikt na 20 jaar energieopslag tot maximaal 165 meter van de bronnen. Negatieve thermische invloed op andere grondwatergebruikers en overige belanghebbenden is niet aan de orde.

Effecten op de grondwaterkwaliteit

Het hydrologisch invloedsgebied reikt tot in het waterwingebied Meijndel van Dunea. Het zoet-/brakgrensvlak en het brak-/zoutgrensvlak bevinden zich in het tweede watervoerend pakket. Gezien de geringe temperatuurverschillen bij dit project vinden geen significante effecten plaats op de chemische en microbiologische samenstelling van het grondwater. Eventuele verontreinigingen in de omgeving van de projectlocatie wordt niet beïnvloed.

Zettingen

De maximaal berekende cumulatieve eindzetting die kan optreden is 16,1 mm rond de bronnen. De zettingen zijn vooral berekend in de scheidende laag net boven de winning (tussen 140 m –mv en 150 m –mv) en in het winpakket zelf (tussen bodemlagen tussen 150 m –mv en 200 m –mv). Schade aan gebouwen, funderingen, wegen of constructies wordt niet verwacht.

Effect op archeologische waarden.

Rondom de te realiseren bronnen is er in de worstcase berekening sprake van een geringe grondwaterstandverandering (0,01 m). De stijghoogteverandering in het eerste watervoerend pakket is

0,02 m. Het systeem heeft een zeer gering effect op het grondwater in de zone 0 tot ongeveer 60 meter beneden maaiveld.

In de effectenstudie is aangegeven dat er binnen het hydrologisch invloedsgebied vier terreinen van provinciaal archeologisch belang liggen. Cultuurhistorisch gezien wordt de locatie omgeven door Duinzanden met bewoning van het mesolithicum of het neolithicum. De aanwezige aardkundige waarden zijn de Scheveningse Bosjes, Clingendael - Haagse Bos, binnenduinrand en landgoederenzone tot de Vliet en de Waalsdorpervlakte. De invloed op de grondwaterstand is zo gering dat het bodemenergiesysteem geen invloed heeft op deze (en eventuele andere) archeologische, cultuurhistorische en aardkundige waarden.

Uit de effectenstudie blijkt dat niet verwacht mag worden dat de plaats van het bodemenergiesysteem zal leiden tot significant nadelige effecten voor omgevingsbelangen.

Gelet hierop overwegen wij dat naar aanleiding van het potentiële effect kan worden uitgesloten dat de activiteit belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kan hebben.

Conclusie

Nu uitgesloten kan worden dat het project belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kan hebben, is er geen aanleiding om een milieueffectrapport op te stellen.